

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
MANİSA YÖRESİ TÜRK TARİHİ VE KÜLTÜRÜNÜ
ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ

**DEMİRCİ TARİHİNİN KAYNAKLARI
KARATAŞ NAHİYESİ KÖYLERİ TEMETTUAT
DEFTERLERİ (1844-1845)
(DEĞERLENDİRME VE TRANSKRİPSİYON)**

Ertan GÖKMEN

Merve DEMİR

Celal Bayar Üniversitesi Yayınları

Yayın No: 0015

2016

Celal Bayar Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 02/02/2016 tarih ve 2016/03 sayılı ve XI nolu kararları ile basılmıştır.

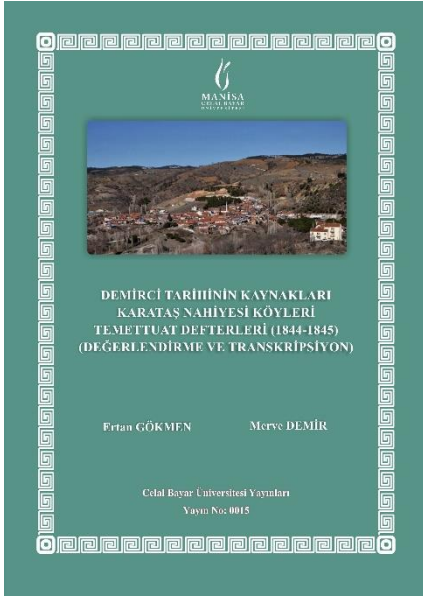
Demirci Tarihinin Kaynakları Karataş Nahiyesi Köyleri Temettuat Defterleri (1844-1845)

(Değerlendirme ve Transkripsiyon)

Doç. Dr. Ertan GÖKMEN

Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Merve DEMİR

Kapak Tasarım: Onur GÖKMEN

Ön Kapak Fotoğraf : Karataş Nahiyesi Merkezi Olan Kürcü (Esenyurt) Köyünün Günümüzdeki Görüntüsü

Arka Kapak Üst Fotoğraf : Karataş Nahiyesi Köylerinden Mezitler Köyünün Günümüzdeki Görüntüsü

Arka Kapak Alt Fotoğraf : Karataş Nahiyesi Köylerinden Yarbasan Köyünün Günümüzdeki Görüntüsü

Baskı - Cilt : Celal Bayar Üniversitesi Rektörlük Matbaası –MANİSA

1. Baskı - 2016

ISBN: 978-975-8628-43-8

Bu kitabın Türkçe yayın hakları kitabın hukuki yayımcısına ait olup her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir biçimde çoğaltılamaz, dağıtılamaz yeniden elde edilmek üzere saklanamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz ancak normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

TAKDİM

Tarihte kurulmuş devletlerin bir kısmı kurulduktan kısa bir süre sonra yıkılmış bir kısmı da yüzyıllarca varlığını korumuştur. Asırlarca varlığını koruyan devletlerin sistemli ve düzgün işleyen idari, askeri, adli ve mali bir yapıya sahip oldukları görülür. Tarihte Roma İmparatorluğu'ndan sonra en uzun süreyle ayakta kalan ikinci devlet Osmanlı İmparatorluğu olmuştur. Bu devlet hüküm sürdüğü altı asır zarfında idare ettiği topraklara iyi işleyen adaletli bir yönetim anlayışını götürmüş ve bu anlayışla bu toprakları idare etmiştir. Bu devletin yıkılmasından sonra kendisinden ayrılan veya kopartılan topraklarda bu tarihten itibaren savaş, kan ve gözyaşı eksik olmamış kısaca Osmanlı dönemindeki huzur ve güven tekrar geri gelmemiştir. Osmanlı bakiyesi Ortadoğu topraklarında savaşlar ve çatışmalar tüm hızı ile devam etmektedir. Bu hususlar dikkate alındığında Osmanlı'nın altı asır boyunca uyguladığı idare tecrübesini öğrenmeye ve anlamaya şiddetle ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ise Osmanlı tarihi üzerine yapılacak bilimsel çalışmalarla mümkündür. Osmanlı Devleti'nin en büyük idari biriminden en küçük idari birimine kadar uyguladığı idari, adli, askeri ve mali yapıyı öğrenmeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Üniversitemiz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ertan Gökmen ve öğrencisi Merve Demir'in ortaklaşa hazırladıkları "Demirci Tarihinin Kaynakları Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri 1844-1845 Transkripsiyon ve Değerlendirme" isimli çalışma, Osmanlı'nın Tanzimat sonrasında mali alanda vergi adaletini sağlamaya yönelik yapılan çalışmalarına örnek teşkil etmektedir. Temettuat sayımları denen ve vergilendirmeye esas kabul edilecek bu yazımlarla herkesin mali gücüne uygun şekilde vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Bu defterlerde günümüzde önemsiz ve vergilendirmeye değmez dediğimiz dağdaki bir kestane ve ceviz ağacının bile kayıt altına alınıp vergiye tabi tutulduğu görülmektedir. Demirci'nin Karataş nahiyesine ait temettuat defterlerinde kaza köylerinin mali yapısı yanında sosyal ve kültürel yapısını ortaya koyacak pek çok bilginin olduğu görülür. Defterlerin orijinali Osmanlı Türkçesi ile yazıldığından bu kayıtları tarihçi ve edebiyatçı dışında sınırlı sayıda uzman kişiler okuyabilmektedir. Defterlere ait çeviriler verilmek suretiyle diğer bilim dallarından uzmanların da bu kaynaklardan istifade etmesine imkân verilmiştir.

Üniversitemiz ülkemizde sanayi ve tarımın en iyi geliştiği tarihi bakımdan da zengin bir il içerisinde bulunmaktadır. Bu anlamda Manisa ve çevresi değişik yönleri ile araştırılmaya ve incelenmeye değer bir kent durumundadır. Üniversitemizde şüphesiz Manisa ve çevresi üzerine çalışmalar yapılmakta ancak bunlar daha çok makale ve tez halinde kalmakta, kitap olarak basılmadığından Manisalılar bunlardan hakkıyla istifade edememektedir. Üniversite olarak yayınladığımız bu kitapla bu amacın gerçekleştirilmesi gayreti içerisindeyiz. Bu vesile ile eseri Manisalıların istifadesine sunar eseri hazırlayanlara teşekkür ederim.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ahmet Kemal Çelebi

ÖNSÖZ

Osmanlı şehir tarihi çalışmaları temelde tahrir defterlerine, şer'iyye sicillerine ve temettuat defterlerine dayalı olarak yapılmıştır. Bu kaynaklardan tahrir defterleri sayesinde bir yerleşim yerinin XVI. yüzyıldaki ve temettuat defterleri de ile de XIX. yüzyıl ortasındaki demografik, sosyal ve ekonomik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu iki kaynağa dayalı pek çok sancak ve kaza ile ilgili çalışma yapılmıştır. Belirttiğimiz bu kaynaklara dayalı olarak Saruhan sancağının bir kazası olan Demirci kazasının XVI yüzyıldaki durumu Kadir Adamaz tarafından ve XIX. yüzyıldaki sosyal ve ekonomik yapısı da Ertan Gökmen tarafından hazırlanan doktora tezlerinde ele alınmıştır. Tarafımızdan hazırlanan doktora çalışması Demirci Belediyesi tarafından "Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Demirci Kazası" adıyla 2007 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışmanın esas kaynaklarını kaza merkezine ait temettuat defterleri ve kazaya ait on beş şer'iyye sicili oluşturmuştur. Bu çalışmada daha çok kaza merkezi ele alındığından Demirci köy ve nahiyelerinin sadece nüfusuna dair bilgi verilmiştir.

Yapmış olduğumuz bu çalışma ile XIX. yüzyıl ortalarında (1844-1845) Demirci kazasına bağlı üç nahiyeden biri olan Karataş nahiyesi köylerinin sosyal ve ekonomik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın değerlendirme kısmı danışmanlığında Merve Demir tarafından hazırlanan "Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri" isimli yüksek lisans tezinin yeniden ele alınmış ve yeni ilaveler yapılmış halinden oluşmaktadır. Nahiyeye ait temettuat defterlerinin çevirileri ve köylere ait fotoğraflar ise çalışmaya sonradan ilave edilmiştir. Çalışma iki bölümden oluşmakta olup birinci bölümde nahiyeye ait temettuat defterlerinde yer alan bilgilerin değerlendirmesine, ikinci bölümde ise nahiyeye ait temettuat defterlerinin transkripsiyonuna yer verilmiştir. Birinci bölümde Karataş nahiyesi köylerinde yaşayan kişilerin hangi sektörlerde çalıştıkları, kaza köylerindeki tarımsal faaliyetler, hayvancılık ve halkın ödediği vergilere dair bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise verilen çevirilerle her köyün XIX. yüzyıldaki durumu gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada nahiyeye bağlı kırk yedi köyün temettuat kaydının çevirisi bulunmaktadır. Temettuat kayıtlarında aynı manayı ifade eden cümlelerin bazen tam, bazen de eksik yazıldığı görülmektedir. Yaptığımız çeviriye bir düzen ve intizam kazandırmak için bazı eksik ifadeler daha açık ve tam olanlarına bakılarak yazılma yoluna gidilmiştir. Mesela hayvan sayısını ifade için bazı kayıtlarda "re's" kelimesi kullanılmışken bazılarında kullanılmamıştır. Yaptığımız çeviride eksik olan yerlere de "re's" tabiri ilave edilmiştir. Diğer yandan Tarım ürünlerinden ve hayvanlardan elde edilen gelirleri ifade eden rakamlardan sonra orijinalinde olduğu gibi kuruş ifadesi yazılmamıştır. Defterlerde yer alan bu yazım farklılıkları tahrirlerin değişik kâtipler tarafından yapılmasından kaynaklanmaktadır. Çevirilerde yanlış okunmuş olabileceği düşünülen kelimelerden sonra "?" kullanılmıştır. Okunamayan kelimeler için ise "... " kullanılmıştır. Çevirilerdeki hatayı en aza indirmek için karşılıklı kontrol yoluna gidilmiştir. Tüm dikkatlerimize rağmen çevirilerde gözden kaçan veya yanlış okunmuş olabilecek kelimeler bulunabileceğini ifade ediyor okuyucuların bunu anlayışla karşılamalarını istirham ediyoruz.

Bu çalışmanın genelde Osmanlı tarihi üzerine yapılacak çalışmalara, özelde Osmanlı kırsal alan tarihi araştırmalarına ve Demirci kazasının sosyal ve ekonomik tarihine katkı sağlayacağını umuyoruz. Eser tarih bilimi dışındaki diğer bilim dallarında yapılacak

alışmalara da kaynaklık edecektir. Eserin basılması fikrine olumlu yaklaşan başta Rektörümüz Prof. Dr. Ahmet Kemal elebi'ye ve Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Muzaffer Tepekaya'ya teşekkürü borç biliriz. Yine eserin yayınlanması yönündeki desteğinden dolayı Manisa Yöresi Türk Tarihi ve Kültür Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Yrd. Doç. Dr. Ferhat Berber'e, Demirci köylerine ait fotoğraflarının temini hususunda desteğinden dolayı Demirci Kaymakamı Atila Kantay Bey'e, fotoğrafların çekimini gerçekleştiren ve bize ulaştıran Kamil Akyol'a, geçmişte Demirci'ye bağlı iken bugün için Simav ilçesi sınırları içinde kalan köylere ait fotoğraflar için Simav Belediye Başkanı Süleyman Özkan Bey'e, yine günümüzde Selendi sınırları içerisinde yer alan Demirci köylerine ait fotoğraflar için Selendi Belediye Başkanı Nurullah Savaş Bey'e ve Kültür ve Sosyal Hizmetler Müdürü Tuncay Uslu Bey'e, kitabın dizgisini gerçekleştiren Serat Kotan'a, Celal Bayar Üniversitesi Matbaası çalışanlarına, kapak tasarımını gerçekleştiren Onur Gökmen'e ve kapak resimleri için Melih Vurucu'ya şükranlarımızı sunarız.

Doç. Dr. Ertan GÖKMEN

Merve DEMİR

Manisa-2016

Fotoğraf No.1 Karataş Nahiyesi Köylerinden Boyacık Köyünün Günümüzdeki Görüntüsü

Fotoğraf No.2 Karataş Nahiyesi Köylerinden Marmaracık Köyünün Günümüzdeki Görüntüsü.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	VIII
TABLolar	X
KARATAŞ NAHİYESİ KÖYLERİNE AİT FOTOĞRAFLAR	XI
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KARATAŞ NAHİYESİ KÖYLERİNİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMU 5

A-Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Köyleri Temettuat Defterleri	5
B-Temettuat Defterlerine Göre Karataş Nahiyesinin İdari ve Demografik Durumu	7
C- Temettuat Defterlerine Kaydedilen Kişilerin Sektörlere Göre Dağılımı	9
1-Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Çalışan Mükellefler	10
2-Karataş Nahiyesindeki Esnaflar	11
3-Dini, İdari, Askeri ve Tıbbi Alanda Hizmet Veren Mükellefler	12
4-İhtiyar, Sabî, Yetim, Sâhib-i Firâş, Âmâ, İane İle Geçinenler ve Arazisi Olmayanlar	14
D-Karataş Nahiyesi Köylerindeki Vergi Mükelleflerinin Kullandıkları İsim, Unvan ve Lakaplar	15
1-İsimler	15
2- Unvanlar	16
3-Lakâplar	17
E-Karataş Nahiyesi Köylerinde Tarım	18
1-Nahiyedeki Tarım Arazisinin Miktarı ve Ekimi Yapılan Ürünler İçin Kullanımı	18
2-Karataş Nahiyesi Köylerinde Ziraatı Yapılan Ürünler	20
3-Ortak Arazi Kullanımı	20
4-Hane Sahiplerinin Sahip Oldukları Arazilerin Büyüklüğü ve Büyük Arazi Sahipleri	21
5-Karataş Nahiyesi Köylerinde Gayr-i Mezru ve Nadas Araziler	22
6-Karataş Nahiyesi Köylerinde Bağcılık	25
7- Karataş Nahiyesi Köylerinde Kökboya	25

8- Karataş Nahiyesi Köylerinde Palamutçuluk	27
F-Karataş Nahiyesi Köylerinde Hayvancılık	28
1-Büyükbaş Hayvancılık	28
2-Küçükbaş Hayvancılık	30
3- Yük ve Binek Hayvanları	33
4-Arıcılık	35
G-Nahiyedeki Tarımsal Üretim Miktarı ve Vergiler	36
1- Karataş Nahiyesi Köylerindeki Tarım Ürünleri Hasılatı ve Bunların Parasal Değeri	36
2-Karataş Nahiyesi Köylerine Ait Vergi-i Mahsusa Miktarı	39
3-Karataş Nahiyesi Köyleri Aşar Gelirleri	41
SONUÇ	46
KAYNAKLAR	49

İKİNCİ BÖLÜM

KARATAŞ NAHİYESİ KÖYLERİNE AİT TEMETTUAT KAYITLARININ TRANSKRİPSİYONLARI

1-Amcalar	51
2-Ayvalanı	57
3-Azizbeğ	70
4-Boyacık	84
5-Çağıllar	104
6-Çam	115
7-Çandır	121
8-Çıkırıkçı	140
9-Çortak	160
10-Danışmendler	174
11-Dedeler	182
12-Elek	189
13-Gödeler	199
14-Gümeçler	206
15-Hödük	226
16-İklıkçı	233
17-İrişler	243
18-İsmailler	254
19-Karabaşlar	273
20-Karacahisar	275
21-Karapınar	300
22-Kargın Işıklar	329
23-Kaya Işık	346

24-Kıran-1 Kebîr	353
25-Kıran-1 Sağîr	366
26-Kışlak	374
27-Kızılca Hacılar	396
28-Kuzeyir	406
29-Küpüler	428
30-Kürcü	452
31-Marmaracık	474
32-Mezidler	503
33-Minnetler	520
34-Pınarlar	539
35-Pulluca	560
36-Satılmış	589
37-Selman Hacılar	596
38-Tavak	610
39-Tepe Eynehan	632
40-Teperik	649
41-Terziler	657
42-Umurlar	669
43-Yağcı	685
44-Yarbasan	710
45-Yassı Eynehan	730
46-Yavaşlar	738
47-Yeğenler	744